

Markthal Rotterdam. Ontwerp: Arno Coenen

Groenten en fruit onder een Sixtijs plafond

Kunstproducent Mothership verfraait de openbare ruimte

Met kunstwerken op het snijvlak van architectuur en de openbare ruimte, wil kunstproducent Mothership uit Rotterdam kwaliteit aan een buurt toevoegen en mensen warm maken voor kunst. De missie van directeur Jeroen Everaert van Mothership heeft al bijna 300 objecten opgeleverd. Vooraf mogen omwonenden hun mening geven over het ontwerp van de kunstenaar. 'Nooit iets plompverloren neerzetten.'

Veel binnenwateren in havenstad Rotterdam hebben geen functie meer. Hoe gebruik je dan die ruimte? Door er bijvoorbeeld een drijvend bos op aan te leggen (zie foto pag. 8). De Rijnhaven is de locatie van deze wereldprimeur. Beeldend kunstenaar Jorge Bakker bedacht samen met kunstproducent *Mothership* het plan om twintig iepen van zes meter hoog te water te laten. De bomen zijn geplant in oude zeeboeien met een gewicht van ruim 9000 kilo. Op 12 maart, Nationale Boomfeestdag, werd de eerste boom te water gelaten. Die mag tot dit najaar proefdobberen in het Aquadock om aan te tonen dat hij kan overleven in brak water. Het dobberend bos moet in 2015 volledig zijn 'aangeplant' en is een voorproefje van een project voor de bouw van drijvende woningen in de Rijnhaven. In eerste instantie had Bakker zijn installatie '*In Search of Habitus*' bestemd voor uitvoering in een aquarium, met miniatuurbomen, een kunstwerk waarmee Bakker vragen wil oproepen over de relatie tussen stadsbewoners en natuur.

Toen directeur Jeroen Everaert van *Mothership* van het kunstwerk hoorde, leek hem de installatie attractief genoeg voor realisatie 'in het groot, in het echt'. 'Want', zegt hij: 'Dit bos is zo tof dat het zonde zou zijn om het alleen bij een maquette te houden.' Everaert ging met het Havenbedrijf en de gemeente Rotterdam bellen, schreef het idee van Bakker in voor een ontwerpwedstrijd en wist vervolgens diverse partijen te verleiden om het project te steunen. Studenten van een agrarische hogeschool adviseerden over de te gebruiken boomsoort en het in offshore-onderdelen gespecialiseerde bedrijf Mercon herbouwde belangeloos een metaal boei ter waarde van 20.000 euro. Tot nu toe is het project met gesloten beurzen tot stand gekomen. 'Gewoon een kwestie van ruilen en dealen', vindt Everaert. 'Kunst en commercie passen wel degelijk bij elkaar, in tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt. Als het maar gebaseerd is op vertrouwen en het concept niet onder je handen door de geldschietter wordt weggegrist.'

Lege plekken

Als het dobberexperiment dit najaar slaagt en meer geldschietters over de brug komen, kunnen de andere 19 bomen 'geboeid' te water gelaten worden. Everaert heeft vooralsnog geen reden om hierover niet optimistisch te zijn. Kunst in de openbare ruimte verhoogt de aantrekkelijkheid van de stad en draagt bij aan doelstellingen voor stadsontwikkeling, city marketing en identiteitsvorming. Dat is ook de filosofie van de gemeente Rotterdam en daarin past volgens Everaert perfect een dobberend bos in een oude haven. 'Doordat Rotterdam in 1940 bij het bombardement is platgegooid, heeft de stad een lange traditie in beeldende kunst, op het snijvlak van architectuur en openbare ruimte. Na de oorlog moesten lege plekken weer opgevuld worden. Dat gebeurde vaak ook met beeldende kunst die moest verfraaien en verlokken. Zo bouwde Rotterdam een collectie beelden van internationale klasse op. Tot diep in de jaren negentig, begin

Kwaliteit en kunst

In onze passie als kwaliteitskundige, verliezen wij ons soms te veel in het rationeel doordenken en vastleggen van kwaliteit in methodieken en systemen. In dit artikel gaan we op zoek naar de crossover tussen kwaliteit en kunst. Met de blik vanuit kunst, kan een grote sprong voorwaarts gemaakt worden, die met een traditionele bril niet mogelijk is. Kunst biedt naast een moment van reflectie ook een mogelijkheid om te verbinden en te excelleren. Wat betekent een kunstwerk voor een gebouw? Voor de mensen uit de omgeving, de mensen die er werken en de prestaties van het bedrijf? Kortom wat kan kunst – of breder: design – voor de kwaliteit uw organisatie betekenen?

2000, is in deze stad gebouwd aan een nieuw centrum. Daarbij was en is er steeds het besef dat kunst een impuls geeft aan de kwaliteit van het stedelijk leefmilieu en positieve aandacht creëert voor Rotterdam. In dat licht bezien zijn wij ook een soort communicatiebureau, zolang je maar geen rare slogans op het kunstwerk plakt.'

Het is dankzij het voor Rotterdam typerende pioniersklimaat in grensverleggende stadsplanning en architectonische innovatie dat *Mothership* tot volle wasdom is kunnen komen als kunstproducent. *Mothership* adviseert, begeleidt en maakt matches tussen kunstenaars en opdrachtgevers als gemeenten, bedrijven, instellingen en projectontwikkelaars. Sinds de oprichting in 2005 heeft *Mothership* bijna 300 kunstprojecten gerealiseerd in de openbare ruimte of in gebouwen en infrastructuur met een publieke functie. Everaert zoekt bij de klant de passende kunstenaar die een gewenst project kan waarmaken en zorgt verder voor de uitvoerende en technische organisatie. 'Vergelijk ons met een filmproducent. Wij zijn de regelaars achter de schermen, de hoofdaannemer. Wij scheppen de randvoorwaarden, zodat de kunstenaar zich volledig kan concentreren op het creatieve proces. Voor het resultaat krijgt hij ook de credits.'

Proppen papier

Mothership is het levenswerk van Everaert, in het verleden een succesvol vertegenwoordiger van een bedrijf in toren-

In minder dan 50 woorden

- Kunstproducent '*Mothership*' slaat een brug tussen kunstenaars, bedrijfsleven en lokale overheid.
- Met kunstwerken in de openbare ruimte maakt *Mothership* de woonomgeving aantrekkelijker.
- Inmiddels zijn al circa 300 kunstwerken gerealiseerd. De '*Hoorn in Overvloed*' voor de nieuwe markthal in Rotterdam is een recent in het oog springend werk.

kranen. Met een vlotte babbel verkocht hij trappen en ladders. In de avonduren volgde hij een opleiding aan de Rotterdamse kunstacademie. Op de dag dat hij zijn diploma haalde, nam hij ook ontslag bij het kraanbedrijf. Een jaar leefde Everaert als kunstenaar, maar kon niet overweg met de 'eenzaamheid van dat bestaan'. Stoorde zich ook aan de ivoren toren waarin kunstenaars zich met 'moeilijke kunst' hadden opgesloten. 'Niet dat ik conceptuele kunst niet kan waarderen, maar als drie proppen papier met plakband als kunst worden gepresenteerd, begrijpt alleen de hoogopgeleide dat – of veinst alsof. Het grote publiek snapt er geen snars van. 95 procent van de mensen gaat nooit naar een museum. Toch geloof ik er heilig in dat je hen voor kunst kunt enthousiasmeren. Als je ze er maar bij betrekt. Over een kunstwerk in de de buitenruimte, op een plein of in een straat, gaat Mothership altijd eerst de dialoog aan met de opdrachtgever en de mensen in de buurt. We laten de schetsopdracht of een concept van een ontwerp zien, om af te tasten hoe iets valt, of het mooi gevonden wordt. Nooit iets plompverloren, zonder inspraak, neerzetten. Want dan gaan de hakken in het zand.'

Neem de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel, met negen meter onder de zeespiegel de laagst gelegen gemeente van Nederland, die door kunstenaar Florentijn Hofman verrast werd met een slapende, uit riet opgebouwde muskusrat van 30 meter lang. 'De gemeente stond er eerst zeer sceptisch tegenover', vertelt Everaert. 'Een rat is toch een eng beestje, dat gangenstelsels graaft en zo de dijken verzwakt. Maar met dit diertje als icoon vertel je wel een kenmerkend verhaal over deze gemeente. Toen we dat uitgelegd hadden, mochten we de rat neerzetten. Het kunstwerk werd een mascotte van de bevolking. Het moest 40 dagen blijven staan, maar de burgers van Nieuwerkerk haalden handtekeningen op om het langer te laten staan.'

'Sixtijnse kapel'

Zijn idealistische missie om mensen met kunst in contact te brengen dateert uit Everaert's jeugd. Opgegroeid als Jehova's getuige predikte hij met de periodieken 'De Wachtoren' en 'Ontwaakt' langs de deuren om Gods woord te verkondigen. Meer dan eens kreeg hij van boze mensen de voordeur tegen zijn neus. De Wachtoren slijten was vele malen moeilijker dan een kunstwerk verlopen, zegt Everaert, maar wel een ervaring die hem heeft toegerust met 'een gladde rug, doorzettingsvermogen en een neus voor of iets gaat werken of niet'. Commercieel inzicht dus, waardoor Mothership met zijn businessmodel en een team van negen medewerkers een bijzondere brugfunctie vervult tussen de kunstwereld en opdrachtgevers, zoekend naar kansen om voor beide groepen aantrekkelijke projecten te realiseren.

Everaert: 'We werken niet als een galerie met een stal aan kunstenaars, maar zoeken 'the best on the job'. Als het om

Dobberend Bos, Rijnhaven, Rotterdam. Ontwerp: Jorge Bakker.

kunst in de openbare ruimte gaat, denk ik niet direct aan kunstenaars wier werk, hoe goed ik dat ook vind, alleen naar galeries gaat. Wij laten de klant eerst werk van een variatie aan kunstenaars zien. De kunstenaar die de klant het meest bevalt, vragen wij een schetsopdracht te maken. Maar een klant kan ook uit meerdere schetsopdrachten kiezen.'

Die procedure werd gevolgd voor de plafond- en muurschildering à la Sixtijnse kapel in de immense Markthal ('het foodwalhalla van Nederland') aan de Blaak in Rotterdam. Dit najaar is de opening van dit spectaculaire ontwerp in de vorm van een veertig meter hoge boog in natuursteen, bedacht door Winy Maas van architectenbureau MVRDV. 'Toen Mothership er nog niet bij betrokken was, was het plan om de binnengevel te versieren met wat plaatjes van paprika's en tomaten', zegt Everaert. 'Dat kan veel mooier en indrukwekkender, vonden wij. Dus werd de projectontwikkelaar gebeld. Twee dagen later zaten we aan tafel.' Uit een longlist van 40 kunstenaars werden er negen geselecteerd. In twee rondes, waarbij ook Mothership in de jury zat, werd voor het ontwerp 'Hoom in Overvloed' van Arno Coenen gekozen.

Twee voetbalvelden

Over het gehele oppervlak van de binnengevel van de Markthal (ruim elfduizend vierkante meter) zijn driedimensionaal opgebouwde, levensgrote en ongekend realistische afbeeldingen te zien van verse producten, uitermate gedetailleerd en met alle oneffenheden, die in de Markthal verkocht worden (zie foto cover). In totaal 4000 afbeeldingen van 1 bij 1,5 meter die twee voetbalvelden beslaan, gemaakt met software van het bedrijf achter succesvolle animatiefilms als *Finding Nemo* en *Cars*.

Everaert: 'Vanaf het eerste belletje naar de projectontwikkelaar tot en met het opleveren van het digitale bestand, zijn slechts vier maanden verstreken. Ongekend snel.'

Arno Coenen is ook de geestelijk vader van een 60 meter lang kunstwerk uit mozaïek in de vorm van een holle weg in het Corneliuspark in het stadsdeel en 'Vogelaarwijk' Heerlerheide (gemeente Heerlen). De wijk was door verloederding van de openbare ruimte aan een opknopbeurt toe. Het park was daarin het sluitstuk. Het mozaïekkunstwerk van Coenen overbrugt op het hoogste punt vier meter en bestaat uit 250.000 steentjes. Die verbeelden het golvende Limburgse landschap in al zijn verschillende aardlagen, zoals steenkool, zilverzand en water. Ook verwijzingen naar verenigingen en uitspraken van bewoners zijn in de muur van mozaïek verwerkt.

Eveaert: 'Om van het park daadwerkelijk een plek van ontmoeten en genieten te maken, is het ontwerp tot stand gekomen samen met verenigingen en buurtbewoners. Coenen heeft lang in de buurt rondgelopen en op allerlei plekken met mensen gesproken. Het kunstwerk is het grootste tegeltjesmozaïek van Nederland geworden. De verenigingen en bewoners hielpen mee met het inleggen van de mozaïeksteentjes. Het was echt een feestje om dit te maken. Zonder de inzet en enthousiasme van verenigingsleven was het vanwege de vele manuren onbetaalbaar geweest.'

Bierconsumptie

Tijdens het 'Jaar van de Boerderij' werden Mothership en Coenen uitgenodigd om een kunstproject in de Achterhoek te maken. In een weiland van het dorpje Angeren bouwde Coenen samen met de boerenjongens een kunstwerk van 1600 bierkratjes. Een gigantische muur van zes verschillen-

Kunst en commercie passen wel degelijk bij elkaar – als het maar gebaseerd is op vertrouwen.

de kleuren lege kratjes, waarvoor eerst 38.400 bierflesjes leeggedronken moesten worden, vormde het iconisch portret van leadzanger Bennie Jolink van de rockband Normaal. De optredens van deze band staan niet alleen bekend om hun massale bierconsumptie. Jolink en zijn musici zorgden ook voor een nieuwe muziekstroming, de Boerenrock. Everaert: 'Het bierkrattenkunstwerk is een hommage aan Jolink omdat de inwoners van de Achterhoek aan hem te danken hebben dat 'boeren' geen scheldnaam meer is, maar een geuzennaam waar men trots op is.'

Everaert is ook nauw betrokken bij 'Stadsinitiatief Rotterdam', een drie jaar lopend initiatief van het stadsbestuur om bewoners plannen te laten indienen die de stad leuker maken. Bewoners kunnen hun stem uitbrengen op een aantal finalisten. Voor de winnaar ligt er drie miljoen euro om het plan uit te voeren. Eerder is op die manier een schaatsbaan op een hockeyveld gerealiseerd, en de Luchtsingel, een houten voetgangersbrug van architectenbureau ZUS die het centrum met de Hofbogen in het noor-

den van de stad verbindt en waarmee achterkanten van gebouwen worden getransformeerd tot voorkanten. 'Met het Stadsinitiatief wordt burgerkracht aangesproken om de stad bruisender te maken in plaats van dat ambtenaren dat voor de burgers bepalen. De brug is ook gefinancierd door crowdfunding, met geld dat onder de bevolking is ingezameld.'

Partnership

Er moeten meer Motherships in Nederland komen, want er is markt genoeg, vindt Everaert. Hij constateert verheugd dat jonge kunstenaars steeds vaker op zoek gaan naar sponsors en minder afhankelijk zijn van het subsidiesysteem. Hoewel ook Mothership voor haar kunstprojecten tot dusver nooit subsidie heeft aangevraagd, wordt inmiddels wel gezocht naar (mede-)financiering met sponsors als culturele instellingen, goede doelenfondsen en stimuleringsfondsen voor kunsten. Daarvoor is de *Mothership Art Foundation* opgericht. 'Dat heeft alles te maken met nieuwe verhoudingen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer en de behoefte aan partnership', zegt Everaert. Vroeger zei een opdrachtgever: 'Dit is je budget, doe het daar maar mee'. Nu zegt de opdrachtgever: 'Ik heb de helft van het geld, als jij de andere helft bijeenprokkelt, krijg je de opdracht voor dit kunstwerk.'

'Subsidie en sponsoring kunnen ingezet worden als het te realiseren kunstwerk naadloos bij de doelstellingen van een fonds of instelling past. Belangrijk is de communicatie, de juiste taal met elkaar zien te vinden. De subsidiewereld heeft nog een bepaalde wolligheid in taal en formulering

waar ook wij mee moeten leren omgaan. Ik voel me soms een diplomaat die omzichtig en tactvol zijn verhaal aan de man moet brengen.'

Als een van de laatste wapenfeiten, heeft Mothership ter ere van de *International Architecture Biennale Rotterdam 2014* een alternatieve kijk op de stad gelanceerd: de *Rotterdam Art Route*. Uit de portfolio van Mothership zijn 17 kunstwerken in de openbare ruimte gebracht, elk met een eigen verhaal en relatie tot de stad. Met werken variërend van standbeelden tot skatebare kunstwerken. Maar ook met de 'Sixtijnse' binnengevel van de Markthal.

Jeroen Everaert (1965) volgde de kunstopleiding aan de Willem de Kooning academie en werkte als verkoper en in andere functies bij Skyworks, Doornbos en Woffkraan. In 2005 richtte hij Mothership op, in 2013 The House of ABABA (verkoop van kwalitatieve kunst) en in 2014 Mothership Art Foundation.

Auteur

Loek Kusiak is freelance journalist.